

PEDAGOGIKANING INSON HAYOTIDAGI O'RNI VA RO'LI

Ummatkulova Nigora

Guliston davlat pedagogika instituti stajor-o'qituvchisi

Safarova Mahliyo

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14191875>

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogikaning inson hayoti va jamiyat rivojlanishidagi o'rni va ro'li keng yoritib berilgan. Pedagogikaning nazariy va amaliy asoslari, uning shaxsni shakllantirish va rivojlantirishdagi ta'siri, madaniy merosni uzatish, ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish, shuningdek, iqtisodiy va innovatsion rivojlanishga ko'maklashishdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: pedagogika, ta'lim, tarbiya, shaxs rivojlanishi, madaniy meros, innovatsiyalar, jamiyat taraqqiyoti.

Pedagogika fanining asosiy maqsadi insonning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, uni jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllantirishdan iborat. Inson hayotida ta'lim-tarbiya jarayoni o'ziga xos o'rin tutadi. Pedagogika bu jarayonni ilmiy asosda boshqaradigan, ta'lim va tarbiyani tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganuvchi muhim fan sohasidir. Bu ilm nafaqat inson shaxsini rivojlantirish, balki jamiyatni barqarorlik va taraqqiyot sari yetaklashning negizini ham tashkil etadi. Ushbu maqolada pedagogikaning inson hayotidagi o'rni va ro'li har tomonlama yoritiladi.

Pedagogika ta'lim va tarbiya jarayonlarini o'rganadigan fan sifatida quyidagi yo'nalishlarda faoliyat olib boradi:

1. Nazariy asos: Insonning rivojlanishi va shakllanish jarayonini ilmiy asosda tahlil qiladi. Bu borada o'ziga xos qonuniyatlarni aniqlash pedagogika fanining bosh vazifasidir.
2. Amaliy yondashuv: Nazariy bilimlar amaliyotga tatbiq etiladi. O'quv dasturlari, metodik qo'llanmalar va darsliklar shular jumlasidandir.
3. Komplekslik: Pedagogika psixologiya, sotsiologiya, falsafa kabi fanlar bilan o'zaro bog'liq bo'lib, insonning jismoniy, ma'naviy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi.

Pedagogikaning bosh maqsadi insonni ma'naviy, axloqiy va intellektual jihatdan rivojlantirishdan iborat. Quyidagi vazifalar bu maqsadni amalga oshirishga yordam beradi:

1. Shaxsni shakllantirish: Insonni mustaqil fikrlaydigan, jamiyatga foydali shaxs sifatida tarbiyalash.
2. Bilim berish: Hayotda zarur bo'ladigan nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirish.
3. Axloqiy qadriyatlarni singdirish: Insonni yuksak axloqiy me'yorlar asosida tarbiyalash, vatanparvarlik, sadoqat kabi fazilatlarni rivojlantirish.
4. Texnologik ko'nikmalarni rivojlantirish: Zamonaviy texnologiyalarni o'rgatish orqali jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo'shish.

Jamiyatning rivojlanishi ta'lim va tarbiya sifati bilan bevosita bog'liqdir. Pedagogika quyidagi yo'nalishlarda jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

1. Madaniy merosni uzatish: Pedagogika madaniy meros va urf-odatlarini avlodlardan avlodga yetkazadi. Bu jarayon orqali milliy o'zlik saqlanadi.
2. Ijtimoiy muhitni shakllantirish: Ta'lim ijtimoiy munosabatlarni tartibga soladi va jamiyat

a'zolari o'rtasida birdamlikni rivojlantiradi.

3. Innovatsion rivojlanishga ko'maklashish: Zamonaviy pedagogika texnologiyalari jamiyatni yangi innovatsion yutuqlar sari yetaklaydi. Neyropedagogika va kollaborativ ta'lim kabi sohalar bu yo'nalishda katta rol o'ynamoqda.

4. Iqtisodiy o'sishga yordam berish: Malakali kadrlarni tayyorlash orqali pedagogika mamlakatning iqtisodiy qudratini oshirishga xizmat qiladi.

Shaxsning har tomonlama rivojlanishi pedagogik jarayonning muvaffaqiyatiga bog'liq. Pedagogika inson hayotining barcha bosqichlarida muhim rol o'ynaydi:

1. Maktabgacha yosh: Insonning dastlabki qobiliyatlari rivojlanadi. Bolaning intellektual va ma'naviy asoslari shakllantiriladi.

2. Maktab yoshi: Inson mantiqiy tafakkur qilish, mustaqil qaror qabul qilish va ijtimoiylashish jarayonlarini o'zlashtiradi.

3. Yoshlar tarbiyasi: Yoshlarning maqsadli, fidoyi va innovatsion fikrlaydigan shaxs sifatida rivojlanishi ta'minlanadi.

4. Hayot davomida ta'lim: Umr bo'yi o'qitish va o'rganish inson shaxsiy rivojlanishini davom ettirishda muhim omil hisoblanadi.

Hozirgi davrda pedagogikada yangi texnologiyalar va yondashuvlar joriy etilmoqda. Ular ta'lim jarayonini samaradorligini oshiradi:

1. Neyropedagogika: Inson miyasining faoliyatiga asoslangan ta'lim metodlari yordamida bilim olish jarayoni optimallashtiriladi.

2. Kollaborativ o'qitish: Talabalarning hamkorlikda ishlashi, muloqot va muammolarni birgalikda hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Raqamli texnologiyalar: Elektron ta'lim vositalari orqali ta'limning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogika inson hayoti va jamiyat taraqqiyotida asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. U shaxsni nafaqat bilimli, balki yuksak axloqiy fazilatlariga ega inson sifatida shakllantiradi. Pedagogika jamiyatning madaniy, iqtisodiy va innovatsion rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali ushbu jarayonni yanada samarali qilish imkoniyatlari kengaymoqda.

Kelajakda pedagogika fanining rivojlanishi jamiyatni barqarorlik va farovonlik sari yetaklaydi. Shunday ekan, bu sohani yanada chuqurroq o'rganish va rivojlantirish dolzarb vazifadir.

References:

1. Мусурмонов, Р., & Мусурмонова, М. (2020). Таълимда инновацион фаолият давр талаби. *Science and Education*, 1(Special Issue 4), 223-231.
2. Мусурманова, О., Палуанова, Х., Рискулова, К., & Курбаниязова, З. (2019). Педагогик атамалар луғати: ўзбек, рус, инглиз тилларида. Т.: "TURON_IQBOL".
3. Narbaeva, T., Musurmanova, A., & Ismailova, Z. (2023). Priority areas of spiritual, moral and physical education of youth in the family. *Science and innovation*, 2(B1), 49-59.
4. Мусурманова, А. (2019). Концептуальные основы формирования духовной культуры молодежи в системе непрерывного образования. *Проблемы педагогики*, (1 (40)), 5-7.

5. Musurmanova, A. (2018). Family reading as a factor of spiritual and moral development of the child The Way of Science. International scientific journal (ISSN 2311-2158), 1(47), 70-72.
6. Aynisa, M. (2018). Improvement of the pedagogical mechanisms of the family and educational institutions in the development of the spiritual culture of adolescents of social and legal risk groups. Проблемы педагогики, (1 (33)), 5-7.
7. Musurmanova, A. (2018). Issues of strengthening the family institutions in Uzbekistan: Theory and practice. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 8(10), 4-11.
8. Ganiyeva, M. (2023). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI MANTIQUIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. TA'LIM FIDOYLARI.
9. Musurmanova, A., Jumaniyozova, M. T., Isaqulova, N. J., & Jumaev, A. (2018). General Pedagogy.
10. Musurmonova O, Baubekova G. Uzbek folk pedagogy. Tashkent. 2000;320.